

Şahin, İ. (2022). Sağlık eğitimi alan üniversite öğrencilerinin Covid-19 sürecindeki e-öğrenmelerine ilişkin hazır bulunuşluk-beklenti düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 3(2), 69-81.

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

e-ISSN: 2757-5284

Geliş/Received: 14.02.2022 Kabul/Accepted: 07.04.2022

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Sağlık Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Sürecindeki E-Öğrenmelerine İlişkin Hazır Bulunuşluk-Beklenti Düzeylerinin Belirlenmesi

İclal ŞAHİN¹

Özet

Olağanüstü şartlar yaşadığımız bugünler, sürdürülmesinde zorlanılan ama buna rağmen sürdürülmesi en gerekli alanların birinin de eğitim-öğretim alanı olduğunu göstermiştir. Bu araştırma Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bulunan bir vakıf üniversitesinin sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda ve sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Covid-19 pandemi sürecinde öğrencilerin gerçekleştirdikleri e-öğrenme faaliyetlerine yönelik hazır bulunuşluk ve beklenti düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Gülbahar'dan (2012) elde edilen kişisel özellikler, teknolojiye erişim, teknik beceriler, motivasyon ve tutum, başarıyı etkileyen faktörler olarak 5 faktörden ve 26 maddeden oluşan hazır bulunuşluk ve beklenti ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler SPSS istatistiksel analiz programı ile değerlendirilmiş, ölçeğin genel Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.93 olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan 427 ön lisans ve lisans öğrencisinin cinsiyet, yaş, mezun olunan ortaöğretim kurumu, okudukları ön lisans ve lisans program ve bölümleri, sahip oldukları AGNO, yaşadıkları coğrafik bölge, öğrenim düzeyleri gibi özellikler açısından hazır bulunuşluk ve beklenti düzeyleri tespit edilmiştir. Buna göre; kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre, 38 yaş ve üstü öğrencilerin daha düşük yaş gruplarına göre ve AGNO 2.50 ve üstü olan öğrencilerin daha düşük ortalamaya sahip öğrencilere göre hazır bulunuşluk ve beklenti düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: E-öğrenme; sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu; hazır bulunuşluk; beklenti

Determining the Ready-Expectation Levels of Health Education University Students Regarding the E-Learning During the Covid-19 Process

Abstract

These days, in which we live in extraordinary conditions, have shown that one of the fields that are difficult to maintain but also most necessary to maintain is the field of education. In this study, it was aimed to determine the level of readiness and expectation of the associate degree and health sciences faculty undergraduate students of a private university in the Eastern Black Sea Region about their e-learning during the Covid-19 pandemic. was carried out to determine the level of In the study, readiness and expectation scale consisting of 5 factors and 26 items as personal characteristics, access to technology, technical skills, motivation and attitude, factors affecting success (Gülbahar, 2012) was used as a data collection tool. The data were evaluated with the SPSS statistical analysis program, and the overall Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was calculated as 0.93. The readiness and expectation levels of 427 associate and undergraduate students participating in the study were determined in terms of characteristics such as gender, age, graduated secondary education institution, associate

¹ Öğr. Gör., Avrasya Üniversitesi, SHMYO, Patoloji Laboratuvar Teknikleri Programı, Trabzon-Türkiye, iclal.sahin@avrasya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5340-1081

and undergraduate programs and departments, CGPA they hold, geographical region they live in, and education levels.

Keywords: E-learning; vocational school of health services; readiness; expectation

1. GİRİŞ

İçinde yaşadığımız günler göstermiştir ki toplumların bilgiye ulaşması hem her zamankinden kolay hem de her zamankinden zordur. Bununla birlikte, bilgiye mutlaka ulaşma zorunluluğu da bulunmaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında toplumların ilerlemesi için ilk ihtiyaç duyulan gücün, beden gücü olduğu bilinmektedir. Zamanla beden gücü yerini beyin gücüne bırakmıştır. Bu durum bilgi toplumu kavramını oluşturmaktadır. Bunun yanında bilgiyi üretmeyi, bilgiyi kullanılabilir hale getirmeyi ve en önemlisi de bu bilgiyi çok daha fazla insana ulaştırmayı gündeme getirmektedir. Gelişen teknoloji ve buna aracılık eden cihazlar da üretilen bu bilginin kısa sürede çok fazla insana ulaştırılmasını sağlamaktadır. Bunun gerçekleştirilmesindeki en önemli pay ise; eğitime ait olmaktadır (Mercan, 2018).

Teknoloji her geçen gün yeni kullanım alanlarına sahip olacak şekilde ilerlemektedir. Kendi içinde dinamik bir yapısı olan eğitim faaliyetleri de bu teknolojik gelişmeleri yakından izlemekte, yeni öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerini bünyesine almakta ve kendisini geleneksel kalıpların dışına çıkararak güncellemektedir. Eğitimde teknoloji yanında öğretmenin pedagojik alan bilgisi de oldukça önemlidir. Bununla birlikte, öğretmenin teknolojiyi kullanması, bu teknolojiyi öğretim yöntem ve tekniklerine dahil edebilmesi de o denli önemlidir. Öğretmenin teknolojik bilgi ve beceriye hakimiyeti, öğrencilerinin de bu konudaki becerilerini desteklemektedir. Böylece e-öğrenme faaliyetlerine katılan öğrencilerin, bu konuda edinmeleri gereken ön bilgileri sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Bugün mevcut öğrencilerin teknolojik cihaz ve uygulamalara, daha önceki yıllarda öğrenci olanlara göre aşinalıklarının fazla olduğu bir gerçektir ve bir tür dijital nesil olarak tanımlanabilmektedir. Bu da e-öğrenme gibi ortam ve bu ortamlardaki materyallere erişimleri konusuna olan merakı artırmaktadır (Adams, Sumintono, Mohamed ve Mohamad Noor, 2018; Mercan, 2018; Yılmaz, Sezer ve Yurdugül, 2019).

Eğitimde teknolojinin kullanılması, eğitici ve eğitilenler için zaman, mekân, sınıf içi, sınıf dışı gibi sınırlamaları ortadan kaldırmıştır. Bu durum eğitimin tüm kesimlerine; herhangi bir fiziki ulaşım sorunu yaşamadan; her zeminde ve zamanda eğitim çalışmalarını gerçekleştirmeleri için imkân sunmaktadır. Bu da uzaktan eğitim veya e-öğrenmeyi gündemimize almamızı gerektirmektedir (Yılmaz, Sezer ve Yurdugül, 2019). Özellikle içinde yaşadığımız Covid-19 pandemisi boyunca, hem MEB'e bağlı kamu ve özel okullara bakıldığında hem YÖK'e bağlı kamu ve vakıf üniversitelerine bakıldığında eğitim ile teknolojinin yoğun bir şekilde bir araya getirildiğini ve uzaktan öğrenmenin gerçekleştirildiğini görmekteyiz.

Covid-19 pandemi süreci göstermiştir ki; eğitimin sadece okul ve sınıflarda, belirli gün ve zamanlarda ve belirli programlara bağlı olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Her birey evinden, ofisinden ve ikamet ettiği bir mekândan, bir zaman dilimi içerisinde senkron (eş zamanlı) veya asenkron (eş zamansız) olarak uzaktan eğitime veya e-öğrenme ile eğitim-öğretim faaliyetlerine devam edebilmektedir. Yüz yüze eğitim yerine akıllı telefon, tablet, diz üstü bilgisayar veya TV'ler üzerinden oluşturulan içerikler (dokümanlar, ders videoları, ekran kaydı paylaşımı vb.) ile ve sanal sınıf uygulamaları ile eğitim-öğretim faaliyetleri sürdürülebilmektedir. Dolayısıyla eğitimde özellikle bu dönemde yoğun olarak gerçekleştirilmiş ve gerçekleştiriliyor olan e-öğrenme kavramının önem kazandığı görülmektedir (Akyüz ve Numanoglu, 2020; Ateş Çobanoğlu, Uzunboylar ve Altun, 2017; Demir Kaymak ve Horzum, 2013; Konak, 2021).

İlk başlatıldığında mektup ve TV'lerle gerçekleştirilen, çeşitli sebeplerle örgün eğitim alamayan yetişkinler için tasarlanan ve böylece aynı zaman-mekân içerisinde bulunma zorunluluğunun ortadan kalkmasını sağlayan uzaktan eğitim, gelişen teknoloji ile bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi araçlar ile internet ağları sayesinde dünyanın hemen her noktasında daha fazla insana kısa sürede ulaşmayı başarmış ve bu gelişmeler sayesinde de e-öğrenme terimi ortaya çıkmıştır (Adams, Sumintono, Mohamed ve Mohamad Noor, 2018; Ak, Oral ve Topuz, 2018; Gökçearslan, Solmaz ve Kukul, 2017; Öner, Çelik, Bay, Yeşil ve Turfan, 2018). Zamanla sanal sınıf terimi eğitim hayatına girmiş, öğretmen ile öğrenen fiziksel bir ortam dışında yüz yüze gelerek ve hatta mektup ve TV'lerden farklı olarak iki tarafın birbirlerine dönüt verebildiği, sorup cevap alabildiği, yazılı veya sözlü sınavları gerçekleştirebildiği bir hâle evrilmiştir ve hatta küresel ölçekte Kitleli Açık Çevrimiçi Kurslar olarak uzun süredir hayat boyu öğrenme faaliyetleri olarak bireylerin hayatlarında da yer almaktadır (Adams, Sumintono, Mohamed ve Mohamad Noor, 2018; Ak, Oral ve Topuz, 2018).

Olağan şartlarda eğitim-öğretim faaliyetleri, eğitim verilen dersin kazanımlarına göre; teorik ve uygulamalı olarak, belirli bir yer ve zamanda ve önceden belirli bir plan ve program çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Fakat olağanüstü şartların olduğu günümüzde, eğitim; fiziksel ortamı, belli bir programı veya süre faktörü ortadan kalkmış, öğreten ile öğrenen sanal sınıflarda eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir (Arslan, 2019).

Teknolojinin eğitimde bu denli yoğun kullanıldığı bu e-öğrenme konusunda açık ve tek bir tanım olmamakla birlikte literatürde şu tanımlar görülmektedir: Eğitimin, zaman ve mekân sınırlaması olmadan çeşitli teknoloji cihazları ile uzaktan gerçekleştirilmesi, eğitimin zaman ve mekândan bağımsız olarak, eğitici ve öğrencinin aynı mekânda bulunma zorunluluğunun olmadığı öğrenme şekli olması, derslerin; fiziksel bir mekânda, öğreten ile öğrenenin yüz yüze bir araya gelmeden, teknolojik bir araç vasıtası ile işlenmesi, web sistemi üzerinden, eğitim-öğretime katılan tarafların aynı zaman ve fiziksel mekânda bulunmak zorunda kalmadıkları ama eğitim-öğretim çalışmalarının da gerçekleştirilebildiği bir uzaktan eğitim sistemi, öğrenmede kullanılan dokümanların elektronik sistem ve araçlar üzerinden aktarılması, öğrencinin öğretmen ve öğrenci ile etkileşiminin yine aynı sistem üzerinden gerçekleştirildiği bir eğitim-öğretim sistemi ve tamamen internet ve dijital imkânları kullanarak, eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesidir (Adams, Sumintono, Mohamed ve Mohamad Noor, 2018; Ak, Oral ve Topuz, 2018; Kurnaz, 2010; Öner, Çelik, Bay, Yeşil ve Turfan, 2018; Pala ve Şahbaz, 2018; Yılmaz, Sezer ve Yurdugül, 2019).

Bu tanımlar da e-öğrenme için mekân ve süre sınırı bulunmadığını desteklemektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerine katılan bireyler fiziksel olarak etkileşimde bulunamamakla birlikte birbirlerine bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi cihazlar ve bunlarda kullanılabilen çeşitli yazılım ve uygulamalar üzerinden ulaşabilmekte, içerik oluşturabilmekte ve bu içerikleri birbirleri ile paylaşabilmektedir.

Özellikle Covid-19 pandemi döneminde yoğun olarak gerçekleştirilen e-öğrenme sürecini etkileyen iki önemli etken bulunmaktadır. Bunlar:

1. Yeterli teknolojik altyapı ihtiyacı ve erişim imkânı
2. Teknolojiyi kullanma yeterliliği (Konak, 2021; Olcay, Döş, Sürme ve Düzgün, 2018).

Yani e-öğrenme gerçekleştirecek kurumların bunu destekleyecek teknolojik altyapıya sahip olmaları, yine e-öğrenme gerçekleştirecek eğitmen ve öğrencilerin bu teknolojik altyapıyı kullanabilecek beceri, bilgi ve yeterliliğe sahip olmaları gerekmektedir. E-öğrenme gerçekleştirecek bireylerin materyallerini bu sistemlere yükleyebilecek beceriye, yüklenmiş materyallere erişebilmeye ve olası bazı teknik aksaklıkları çözüme kavuşturacak kabiliyete sahip olması beklenmektedir. Dolayısıyla uzaktan eğitimde öğrencilerin elektronik ortamdaki kaynaklardan faydalanabilmeleri ve kurumların da bu sürece katılım ve destek sağlamaları esastır. Bu etkenler aynı zamanda e-öğrenmenin dezavantajlı yönleri olarak da karşımıza çıkmaktadır. E-öğrenmeye ait diğer dezavantajlı yönler de şunlardır: e-öğrenme faaliyetlerinde hem kurum, hem eğitimci hem de öğrencilerin ciddi bir altyapıya ve kaynaklara ihtiyacı duyması ve bunu karşılayacak bütçe istemesi, e-öğrenmede öğretmen-öğrenci etkileşiminin olağan sistemden daha az olması, e-öğrenme gerçekleştirirken sınıf ortamı olmamasından dolayı öğrencinin (diğer öğrenciler ve öğretmen ile etkileşim azlığına bağlı olarak) sosyalleşme ve motivasyonunun zamanla düşmesi, sanal sınıflarda devam eden e-öğrenmeye bir süre sonra ilginin azalması ve öğrencinin devam için kendini motive edememesi, öğretenin de öğrenciyi sanal sınıftaki derslere geri döndürmekte zorlanması, e-öğrenmede öğrencilerin, geleneksel-yüz yüze eğitime göre daha fazla tek başına kalması ve zaman yönetimini gerçekleştirememesi, geleneksele göre öğrenci merkezli olan e-öğrenmenin, öğrenci tarafından yadırganması, e-öğrenmede öğrenmenin sorumluluğunun büyük ölçüde öğrencide olması ve kendi kendine öğrenmede deneyimli olmayan öğrencide başarısızlık oluşmasıdır (Adams, Sumintono, Mohamed ve Mohamad Noor, 2018; Ak, Oral ve Topuz, 2018; Akyüz ve Numanoğlu, 2020; Kaur ve Abas, 2004; Mercan, 2018; Pala ve Şahbaz, 2018; Yılmaz, Sezer ve Yurdugül, 2019).

Dezavantajlar yanında e-öğrenmenin avantajlı olduğu durumlar da bulunmaktadır. Bunlarsa şöyle sıralanabilir:

e-öğrenmenin dijital evrak, doküman vs. gibi araçlar kullanabilmesi ve bunlara bağlı kağıt ve dosya maliyetini azaltması, e-öğrenmede oluşturulan içeriklerin kısa sürede ve kolayca ulaşılabilir olması ve farklı alanlardaki çok sayıda öğrenciye ulaştırılabilir olması, eldeki dokümanlar sayesinde her yerde konu tekrarı yapılmasını mümkün kılması, bireyin kendi öğrenme hızını anlaması ve bireysel öğrenme alışkanlığını geliştirmesi, olağan şartlarda gerçekleştirilen yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerinde eğitmen ve öğrenen için mutlak karşılanması gereken barınma-konaklama, ulaşım, yeme-içme gibi ihtiyaçlara gerek duyulmaması, çalışan, seyahat engeli olan, ikamet

yeri dışına çıkamayan veya fiziksel olarak bir mekânda bulunmaya dair engeli olan bireylerin de ulaşmasının kolay olması sayılabilmektedir. Bu yararlarının yanında e-öğrenme gerçekleştirmek için yeterli ve güçlü bir altyapı ihtiyacının karşılanıyor olması ülkelerin gelişmişliklerinin de göstergesi olacaktır. Bu sayede küresel anlamda eğitim-öğretim programlarının hazırlanmasında söz sahibi olmak gibi dolaylı ama önemli bir etkisi olduğunu da söylemek anlamsız olmayacaktır (Ak, Oral ve Topuz, 2018; Akyüz ve Numanoğlu, 2020; Coşkun, Özeke, Budakoğlu ve Kula, 2018; Mercan, 2018; Pala ve Şahbaz, 2018).

E-öğrenme imkânı sunan kurum ve kuruluşların teknolojik altyapı yeterliliği kadar bu teknolojiyi kullanacak ve öğrenim alacak olan bireylerin, bu öğrenme faaliyetlerine karşı olan hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin tespit edilmesi de önem arz etmektedir. Çünkü e-öğrenme materyalleri ve öğretim yöntem ve teknikleri olarak da ayrıca bir kültür gerektiren model olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ister yüz yüze ister e-öğrenmede önemli noktalardan biri de hazırbulunuşluktur. Bu da e-öğrenme sürecinde öğrenme kalitesini artıran, elektronik kaynakları ve çoklu ortam teknolojilerini kullanma kabiliyeti olarak tanımlanmıştır (Kalelioğlu ve Baturay, 2014; Kaur ve Abas, 2004).

Literatürde ilk defa Edward Lee Thorndike tarafından kullanılan ve öğrenmenin 3 yasasından biri olarak kabul edilen hazırbulunuşluk, öğrenmeye eğilim olarak ifade edilmektedir. Thorndike'e göre bireyler öğrenmeye veya bir eylemi gerçekleştirmeye hazır olduklarında ve bunu gerçekleştirdiklerinde memnun olurlar. Ama bireyler, öğrenmeye veya bir eylemi gerçekleştirmeye hazır değiller ve buna bağlı olarak o eylemi gerçekleştiremiyorlarsa veya hazır oldukları halde eylemi gerçekleştiremiyorlarsa memnuniyet düzeyleri düşük olmaktadır. Dolayısıyla bireyin yeni bir bilgiyi öğrenmesi ve kalıcı hale getirmesi için veya bir eylemi gerçekleştirebilmesi için bu eylem ile veya öğrenme ile ilgili ön bilgi veya becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu da hazırbulunuşluk olarak tanımlanabilmektedir. Hazırbulunuşluk ve beklenti ihtiyacı karşılandıkça, öğrenme ile ilgili başarı ve memnuniyet de artmaktadır. E-öğrenmede başarılı olmak, sistemin işlemlerini sağlayacak teknolojik altyapı mevcudiyetine, buna aracılık edecek cihazlara ve bu cihazları kullanma becerisine sahip olmaya, sistemdeki elektronik dokümanlara (video, ses kaydı, Office dosyaları gibi içerik ve materyaller) ulaşabilmeye ve bu ve benzeri çoklu ortam araçlarından yararlanabilmeye bağlanmaktadır. Bunlar aynı zamanda e-öğrenme için öğrencinin sahip olması gereken hazırbulunuşluk faktörleri olarak da sayılmaktadır. Çevrimiçi öğrenmeye olan hazırbulunuşluk arttığında öğrencilerin dijital ortamla etkileşim oranının da olumlu yönde arttığı belirlenmiştir. Bu da göstermektedir ki; hazırbulunuşluğa sahip olma artarsa, akademik başarı da artmaktadır. Öğrencilerin e-öğrenmeye katılımında motivasyonlarının yüksek olması da başarıyı artıran bir diğer unsurdur ki; katılımında sürekliliğin sağlanması bu motivasyonun yüksek olmasına bağlanmaktadır. E-öğrenmeye yoğun bir şekilde dahil olmamış öğrencilerin, bu farklı öğrenme ortamına hemen uyum göstermeleri beklenemez. İşte e-öğrenmedeki hazırbulunuşluk eksikliği, e-öğrenmede yaşanacak başarısızlık ve katılımın yeterli sayıda veya sürekli olmaması gibi durumlara yol açmaktadır. E-öğrenme tecrübesinde yaşanacak her türlü olumsuz durum da, öğrencinin ileriki tercihlerinde bir ön yargı oluşturacak ve e-öğrenme konusunda, bu faaliyetlere katılım motivasyonu ve başarılı olma konusunda zihninde soru işaretlerine sebep olacaktır (Ateş Çobanoğlu, Uzunboylar ve Altun, 2017; Gökçearslan, Solmaz ve Kukul, 2017; Mercan, 2018; Pala ve Şahbaz, 2018; Sakal, 2017; Yılmaz, Sezer ve Yurdugül, 2019; Yurdugül ve Demir, 2016).

Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de Mart 2020'den itibaren tüm eğitim-öğretim kurumları, öğrencileri ve eğitimcileri, Covid-19 pandemi süreci ile birlikte hızlı bir şekilde alışık oldukları yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerini bırakmak zorunda kalmışlar, bir anda ve hızlı bir şekilde e-öğrenme sistemine giriş yapmışlardır. Özellikle uygulama alanı yoğun olan sağlık basamağında eğitim alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin bu öğrenme ortamına ne kadar hazır oldukları ve beklentilerinin demografik özelliklere göre ne düzeyde olduğu bu anlamda merak edilmiştir. Bu çalışma da bu düzeyin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla e-öğrenme faaliyetlerinde bulunan ve uygulama derslerinin yoğun olduğu sağlık alanı öğrencilerinin bu yeni durumla ilgili hazırbulunuşluklarının ve beklentilerinin tespit edilmesi ile hem bu süreci nasıl yaşadıklarının ortaya koyulması hem ilerleyen zamanlarda süreç ile ilgili yenilik ve gelişmeler konusunda e-öğrenme faaliyeti gerçekleştirecek öğrencilere, eğitimcilere ve kurumlara yardımcı olması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma modelinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi değişkenler arasındaki ilişkileri açıklama ve sonuçları tahmin etme fırsatı sunar. Yöntemle, araştırmacı istatistiksel testler kullanılarak iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin düzeyini belirlemeye çalışır (Metin, 2015). Bu çalışmada da ön lisans ve lisans öğrencilerinin e-öğrenme ile ilgili hazır bulunuşluk ve beklenti

düzeylerinin tespiti için likert tipli anket uygulanmış ve sayısal veri eldesi sağlanmıştır. Sonuçların cinsiyet, yaş AGNO gibi unsurlar ile ilişkisinin ortaya koyulması amaçlandığından bu yöntem kullanılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir üniversitede sağlık alanında eğitim alan ön lisans ve lisans eğitimi alan öğrenciler olmakla birlikte, araştırmacının kolay ulaşması açısından çalışmanın örnekleme, araştırmacının görev yaptığı üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ön lisans ve Sağlık Bilimleri Fakültesi lisans düzeyinde eğitim alan 427 öğrenci oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak Gülbahar'dan (2012) elde edilen 5'li likert tipinde olan E-Öğrenme Sürecine İlişkin Hazır Bulunuşluk ve Beklenti Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin yanı sıra öğrencilerin demografik ve öğrenim bilgilerini içeren bir anket de uygulanmıştır. Toplamda 32 maddeden oluşan ölçme aracının 26 maddesi Gülbahar'dan (2012) elde edilen E-Öğrenme Sürecine İlişkin Hazır Bulunuşluk ve Beklenti Ölçeğinden, ölçek sahibinden izin alınarak kullanılmıştır. Ölçekte "Kişisel Özellikler" boyutunda 4; "Teknolojiye Erişim" boyutunda 4; "Teknik Beceriler" boyutunda 8; "Motivasyon ve Tutum" boyutunda 4; "Başarıyı Etkileyen Faktörler" boyutunda 6 olmak üzere toplam 5 boyut ve 26 madde bulunmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi derecelendirme kullanılmakta olup; derece ve değerleri şu şekildedir: 5-Hemen hemen her zaman, 4-Sık sık, 3-Zaman zaman, 2-Nadiren ve 1-Hemen hemen hiçbir zaman.

Bu ölçeğe eklenen demografik maddeler ise; cinsiyet, yaş, mezun olunan ortaöğretim kurumu, okunmakta olan öğrenim düzeyi, öğrenim görünen ön lisans programı-lisans bölümü, okunmakta olunan öğrenim düzeyindeki AGNO değeri ve e-öğrenme gerçekleştirilen coğrafi bölge şeklinde olmuştur. E-öğrenmeye hazır bulunuşluk ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları 0,93 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri SPSS programı ile analiz edilmiştir. Veri analizi aşamasında betimsel istatistik, frekans, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Verilerin normallik sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Normallik sonuçlarının olumlu olması ile birlikte, bağımsız T testi ve One-Way ANOVA testleri kullanılmıştır.

2.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma pandeminin ilk döneminde yapıldığından ve öğrenciler arasında şehir değişikliği nedeniyle internet bağlantı sorunu yaşamasından dolayı çevrimiçi olarak oluşturulan form örneklemin hepsine ulaştırılamamıştır.

3. BULGULAR

Sağlık alanında eğitim-öğretim faaliyetleri gerçekleştiren ön lisans ve lisans öğrencilerinin e-öğrenmeye ilişkin hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış çalışmanın bulguları şu şekilde sunulmuştur.

Öğrencinin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti ölçeği puanlarının cinsiyete göre T-testi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız T-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	P
Kadın	312	3,1424	,77172	425	,754	,451
Erkek	115	3,0783	,80010			
Toplam	427					

Sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(425) = .754, p > .05$. Fakat kadın öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin ($\bar{X}=3.1424$), erkek öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinden ($\bar{X}=3.0783$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin yaşlara göre betimsel istatistikleri Tablo 2a'da, öğrencilerin yaşlarına göre ANOVA sonuçları Tablo 2b'de verilmiştir.

Tablo 2a. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Yaşlara Göre Betimsel İstatistiği

Yaşlar	N	X	SS
19-23	379	3,0957	,77149
24-28	37	3,2931	,79577
29-33	5	3,1308	,94938
34-38	2	3,3077	,27196
38 ve üstü	4	4,2596	,40385
Toplam	427		

Analiz sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri arasında yaşlara göre anlamlı bir fark göstermektedir, $F(4, 422) = 2.76, p < .05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri, yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Yaşlara göre e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin 38 yaş ve üstü öğrenci gruplarında ($\bar{X} = 4.2596$), diğer yaş gruplarına göre daha olumlu yönde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2b. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Yaşlara Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	6,588	4	1,647	2,759	,028	38 ve üstü
Gruplarıçi	251,952	422	,597			
Toplam	258,539	426				

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre betimsel istatistikleri Tablo 3a'da, öğrencilerin okul türlerine göre ANOVA sonuçları Tablo 3b'de verilmiştir.

Tablo 3a. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Okul Türlerine Göre Betimsel İstatistiği

Okul Türleri	N	X	SS
Açık Öğretim Kurumları	12	2,7853	,60956
Anadolu İmam Hatip Lisesi	38	2,9777	,70979
Anadolu Liseleri	181	3,0153	,79969
Çok Programlı Anadolu Lisesi	21	3,4084	,94152
Fen Liseleri	5	2,9769	,68511
Mesleki Eğitim Merkezleri	2	3,4423	,46234
Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri	155	3,3117	,73759
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri	10	2,6462	,52071
Sosyal Bilimler Liseleri	3	2,9872	,51073
Toplam	377		

Analiz sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri arasında okul türlerine göre anlamlı bir fark göstermektedir, $F(8, 418) = 3.022, p < .05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri, okul türlerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Okul türlerine göre e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin Mesleki Eğitim Merkezleri mezunu

öğrenci gruplarında ($\bar{X}=3.4423$) diğer okul türlerinden mezun olan öğrenci gruplarına göre daha olumlu yönde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3b. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçek Puanlarının Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	14,136	8	1,767	3,022	,003	Mesleki Eğitim Merkezleri
Gruplarıçi	244,404	418	,585			
Toplam	258,539	426				

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin öğrencilerin okudukları ön lisans programlarına göre betimsel istatistikleri Tablo 4a'da, öğrencilerin okudukları ön lisans programlarına göre ANOVA sonuçları Tablo 4b'de verilmiştir.

Tablo 4a. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Okudukları Ön lisans Programlarına Göre Betimsel İstatistiği

Ön Lisans Programları	N	X	SS
Ağız ve Diş Sağlığı	55	3,2455	,71307
Anestezi	163	3,0606	,78768
Diş Protez Teknolojisi	56	2,9505	,68125
İlk ve Acil Yardım	45	3,2376	,76631
İş ve Uğraşı Terapisi	10	3,0692	,80694
Optisyenlik	11	3,3776	,96074
Patoloji Laboratuvar Teknikleri	36	3,2169	,89670
Toplam	376		

Analiz sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri arasında öğrencilerin okudukları ön lisans programlarına göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F(6,369) = 1.315$, $p > .05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinde, öğrencilerin okudukları ön lisans programlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Fakat e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti ölçeği puan ortalamalarının ön lisans programlarından optisyenlikte, diğer programlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4b. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçek Puanlarının Okudukları Ön Lisans Programlarına Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	4,760	6	,793	1,315	,249
Gruplarıçi	222,566	369	,603		
Toplam	227,326	375			

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin okudukları lisans bölümlerine göre betimsel istatistikleri Tablo 5a'da, öğrencilerin okudukları lisans bölümlerine göre ANOVA sonuçları Tablo 5b.'de verilmiştir.

Tablo 5a. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Okudukları Lisans Bölümlerine Göre Betimsel İstatistiği

Lisans Bölümleri	N	X	SS
Hemşirelik	13	3,0740	,47534
Sağlık Yönetimi	32	3,1851	,74531
Beslenme ve Diyetetik	14	3,4780	,87182
Odyoloji	36	2,8932	,75895
Spor Bilimleri	11	3,6364	,68270
Toplam	106		

Analiz sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri arasında öğrencilerin okudukları lisans bölümlerine göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür, $F(4,101) = 3.046$, $p < .05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinde, öğrencilerin okudukları lisans programlarının anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir ve bu etkinin de lisans bölümlerinden Spor Bilimleri ($\bar{X}=3.6364$) yönünde daha olumlu olduğu görülmüştür.

Tablo 5b. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Okudukları Lisans Programlarına Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	6,591	4	1,648	3,046	,020	Spor Bilimleri
Gruplarıçi	54,633	101	,541			
Toplam	61,225	105				

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin öğrencilerin AGNO değerlerine göre betimsel istatistikleri Tablo 6a'da, öğrencilerin AGNO değerlerine göre ANOVA sonuçları Tablo 6b'de verilmiştir.

Tablo 6a. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının AGNO Değerlerine Göre Betimsel İstatistiği

AGNO	N	X	SS
1 ve altı	77	3,3062	,83668
1,5-2,00	154	2,9705	,74925
2,01-2,50	93	3,0819	,75960
2,51-3,00	67	3,3295	,70228
3 ve üstü	36	3,1303	,83894
Toplam	427		

Analiz sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri arasında öğrencilerin AGNO değerlerine göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür, $F(4, 422) = 3.883$, $p < .05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinde, öğrencilerin sahip oldukları AGNO değerlerinin anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir ve bu etkinin de özellikle 2.51-3.00 arasında AGNO değerine sahip öğrenciler ($\bar{X}=3.3295$) yönünde daha olumlu olduğu görülmüştür.

Tablo 6b. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının AGNO Değerlerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	9,179	4	2,295	3,883	,004	2,51-3,00
Gruplarıçi	249,361	422	,591			
Toplam	258,539	426				

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelere göre betimsel istatistikleri Tablo 7a'da, öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelere göre ANOVA sonuçları Tablo 7b'de verilmiştir.

Tablo 7a. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Coğrafi Bölgelere Göre Betimsel İstatistiği

Coğrafi Bölgeler	N	X	SS
Karadeniz	332	3,1479	,79364
Doğu Anadolu	20	2,6692	,52623
Güneydoğu Anadolu	15	3,0205	,67074
Akdeniz	14	3,4451	,82790
Ege	15	3,2872	,80937
Marmara	12	2,7564	,68436
İç Anadolu	19	3,1579	,63625
Toplam	427		

Analiz sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri arasında öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelere göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür, $F(6, 420)=2.227$, $p<.05$. Başka bir deyişle, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinde, öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelerin anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir ve bu etkinin de özellikle Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan öğrenciler ($\bar{X}=3.4451$) yönünde daha olumlu olduğu görülmüştür.

Tablo 7b. Sağlık Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Coğrafi Bölgelere Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	7,972	6	1,329	2,227	,040	Doğu Anadolu
Gruplarıçi	250,567	420	,597			
Toplam	258,539	426				

Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin öğrencilerin öğrenim seviyelerine göre betimsel istatistikleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. E-öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği Puanlarının Öğrenim Seviyesine Göre Bağımsız T-testi Sonuçları

Öğrenim düzeyi	N	X	S	Sd	t	p
Ön Lisans	361	3,1098	,77947	425	-,947	,344
Lisans	66	3,2086	,77727			
Toplam	427					

Sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti tutumları öğrenim seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(425)=-.947$, $p>.05$. Fakat lisans öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin ($\bar{X}=3.2086$), ön lisans öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinden ($\bar{X}=3.1098$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

1. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin cinsiyetlerine göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, kadın öğrencilerde, erkek öğrencilere göre e-öğrenmeye karşı hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, çalışmaya katılan kadın öğrenci sayısının daha fazla olmasının ve e-öğrenme platformundaki derslere devamda kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha istikrarlı olmasının etkisinin olduğu düşünülmektedir. Arslan (2019), Coşkun, Özeke, Budakoğlu ve Kula (2018), Kurnaz (2010), Mercan (2018), Olcay, Döş, Sürme ve Düzgün (2018), Pala ve Şahbaz (2018), Sakal (2017) ve Yılmaz, Sezer ve Yurdugül (2019),

çalışmalarına bakıldığında erkek öğrencilerin e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan Kurnaz (2010), Olcay, Döş, Sürme ve Düzgün (2018), Pala ve Şahbaz (2018) da erkek öğrenci sayısı fazla olduğu için sonuç buna göre de yorumlanmıştır. Bunun aksine Arslan (2019), Coşkun, Özeke, Budakoğlu ve Kula (2018), Mercan (2018), Yılmaz, Sezer ve Yurdugül (2019) çalışmalarında ise kadın katılımcı sayısı fazla olmasına rağmen e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin erkek öğrenciler lehine yüksek çıktığı fakat Konak (2021) çalışmasına göre de cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuçlarla karşılaştırıldığında çalışmamızda kadın öğrenci sayısının fazla olmasının bu sonucu doğuracağı düşünülmekle birlikte derslere devamda kadın öğrenci fazla olmasının da bu sonucu oluşturduğu düşünülmektedir.

2. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin yaşlarına göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, farklı yaş grupları arasında anlamlı bir fark olduğu ve 38 ve üstü yaş grubuna dahil öğrencilerin hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. İleri yaşlardaki öğrencilerin yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerinde daha ilgili ve meraklı olmalarının, e-öğrenmede bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu yaş grubu bireylerin yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerinde de öğrenmelerini sınav kaygısı üzerine değil anlamlı öğrenme üzerine konumlandıkları görülmektedir. Mercan'ın (2018) yaptığı çalışmada yaşlar arasında bir fark olmadığı görülürken; Pala ve Şahbaz'ın (2018) çalışmasında ise; bu farkın 22-24 yaş arasında olduğu görülmektedir.

3. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin mezun oldukları okul türlerine göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, okul türleri arasında anlamlı bir fark olduğu, Mesleki Eğitim Merkezlerinden ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinden mezun olan öğrencilerin hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin, diğer ortaöğretim kurumu mezunu öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında ise; mesleki eğitim alan öğrencilerin bilgisayar kullanımı konularında ve özellikle site ve cihazlarda oluşabilecek teknik aksaklıkları çözmeye daha başarılı olmalarının etkisi olduğu düşünülmektedir. Arslan (2019) çalışmasına göre; genel lise mezunlarının düzeylerinin daha yüksek olduğu görülürken, anadolu liselerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Pala ve Şahbaz (2018) çalışmasında ise; yine çalışmamızdaki gibi meslek liselerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Konak (2021) çalışmasında ise; lisans öğrencilerinin mezun oldukları lise türüne göre hazırbulunuşluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir farklılık bulunamadığı görülmüştür.

4. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans öğrencilerinin okudukları programlara göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, programlarla e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmekle birlikte, optisyenlik programı öğrencilerinin, diğer program öğrencilerinden hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Olcay, Döş, Sürme ve Düzgün (2018) çalışmasında ise; okunan programlar arasında hazırbulunuşluk bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Yılmaz, Sezer ve Yurdugül (2019) çalışmasında ise; anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

5. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan lisans öğrencilerinin okudukları bölümlere göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, bölümler ile e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti arasında anlamlı bir fark olduğu görülmekle birlikte, bu farkın Spor Bilimleri Fakültesi bölümü lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuç fakülte ve sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarında araştırma yapan Yılmaz (2019) çalışması ile benzer sonuçları oluşturmuştur. Fakat Sakal (2017) çalışmasında ise; Spor Bilimleri Fakültesi aleyhinde sonuç çıktığı görülmüştür.

6. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin sahip oldukları AGNO değerlerine göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, AGNO değerleri ile e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti arasında anlamlı bir fark olduğu görülmekle birlikte, bu farkın 2.51-3.00 arasında AGNO değerine sahip öğrenciler yönünde daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu da akademik başarı ve hedefe sahip öğrencilerin e-öğrenme faaliyetlerinde de bu amaçlarını sürdürdüklerini düşündürmektedir. Yapılan alan yazın araştırmasında konunun bu yönünü ele alan bir araştırmaya ise rastlanılmamıştır.

7. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin yaşadıkları coğrafik bölgelere göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, coğrafik bölgeler ile e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti arasında anlamlı bir fark olduğu görülmekle birlikte, bu farkın Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan öğrenciler yönünde daha olumlu olduğu görülmüştür. Sakal (2017) çalışmasına göre ise;

öğrencilerin geldikleri illerin ait oldukları coğrafi bölge olarak sınıflandırıldığında herhangi bir farklılık görülmemiştir.

8. Covid-19 döneminde sağlık alanında e-öğrenme faaliyetlerinde yer alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin öğrenim düzeylerine göre; hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında, öğrenim düzeyleri ile e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmekle birlikte, ölçek ortalamasının lisans öğrencileri yönünde daha yüksek olduğu görülmüştür. Akyüz ve Numanoglu (2020) çalışmasına bakıldığında da benzer bir sonuç çıktığı görülmektedir.

Sonuç olarak, sağlık alanında eğitim alan sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu ön lisans ve lisans öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki e-öğrenmeye olan hazır bulunuşluk ve beklenti düzeylerine bakıldığında ortalama 3,12 ile olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

5. ÖNERİLER

Bu çalışma kız öğrencilerin e-öğrenmedeki hazırbulunuşluklarının diğer çalışmalara göre erkek öğrencilerden fazla olduğunu göstermiştir. Bunun neden kaynaklandığı ayrıca araştırılabilir. Nitel bir çalışma ile bu konunun incelenmesi ve bunun desteklenmesi sağlanabilir.

E-öğrenmenin UZEM olarak nitelenen ortak alan dersleri dışında harmanlanmış bir model içinde eğitim-öğretim faaliyetlerine entegre edilmesi sağlanabilir. Bu durum, eğitim-öğretimin tüm taraflarının farkındalık ve bilgi beceri düzeylerinin artırılması, kurumların da bu konuda altyapı geliştirmesini sağlayabilir. Ayrıca öğrencilerin üniversite öncesi eğitim hayatlarında veya üniversite eğitim hayatlarında bölüm ve programlarında temel bilgisayar dersleri alıp almadıklarına göre bir karşılaştırma yapılabilir.

Hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyinin, yukarıdaki ifade edilen entegrasyon ile birlikte, derslerin başlaması öncesi ve derslerin bitişi sonrası tekrar tespit edilerek aradaki farkın belirlenmesi sağlanabilir.

AGNO değerlerine göre; çalışma daha kapsamlı hale getirilerek yine nitel araştırma ile desteklenmek şartıyla e-öğrenme ve yüz yüze öğrenme faaliyetleri arasındaki fark ortaya koyulabilir. Düşük AGNO değeri ile bilgisayar altyapısı becerileri kıyaslanabilir.

Çalışma sadece öğrencilerin hazırbulunuşluk ve beklenti düzeylerini belli değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Aynı çalışma eğitimcilerde uygulanarak, onların da bu konudaki farkındalıkları belirlenebilir.

Yine çalışmada Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan öğrencilerin e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyinin diğer coğrafi bölgelere göre daha yüksek olduğu görülmüştür, bunun nedeninin bölgesel anlamda hangi güçlü ve zayıf yönlerden kaynaklandığı ortaya koyulabilir.

6. KAYNAKÇA

Adams, D., Sumintono, B., Mohamed, A., & Mohamad Noor, N. S. (2018). E-Learning readiness among students of diverse backgrounds in a leading Malaysian higher education institution. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 15(2), 227-256.

Ak, A., Oral, B., & Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 71-80.

Akyüz, H. İ., & Numanoglu, G. (2020). Üniversite öğrencilerinin e-öğrenme ortamlarına ilişkin hazırbulunuşluk ve beklentileri (Kastomonu Üniversitesi örneği). *Online Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 1(1), 1-16.

Arslan, A. (2019). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mobil öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluklarının incelenmesi. In *8th Eurasian Conference on Language and Social Sciences* (p. 277).

Çobanoğlu, A. A., Uzunboylar, O., & Altun, E. (2017). Çevrimiçi öğrenme hazırbulunuşluk, tutum ve algılanan çevrimiçi sosyalliğin işbirlikli harmanlanmış bir derste incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1218-1229.

Coşkun, Ö., Özeke, V., Budakoğlu, İ., & Kula, S. (2018). E-Learning readiness of Turkish medical students: A Sample from Gazi University. *Gazi Medical Journal*, 29(4), 340-345 .

- Demir Kaymak, Z., & Horzum, M. B. (2013). Relationship between online learning readiness and structure and interaction of online learning students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3), 1792-1797.
- Gökçearsan, Ş., Solmaz, E., & Kukul, V. (2017). Mobil öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk ölçeği: Bir uyarlama çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(1), 143-157.
- Gülbahar, Y. (2012). E-Öğrenme ortamlarında katılımcıların hazır bulunuşluk ve memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi için ölçek geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(2), 119-137.
- Kalelioğlu, F., & Baturay, M. H. (2017). E-Öğrenme için hazırbulunuşluk öz değerlendirme ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Başkent University Journal of Education*, 1(2), 22-30.
- Kaur, K., & Abas, Z. W. (2004). An assesment of e-learning readiness at Open Univercity Malaysia. *international Conference on Computers in Education (ICCE2004)*, (ss. 1017-1022). Melbourne, Australia.
- Konak, S. (2021). Lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyi ve demografik özellikleri arasındaki ilişki. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 3(1), 55-67.
- Kurnaz, H. (2010). *Mobil öğrenme özelliğinin öğrenciler tarafından kullanılabilirliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Mercan, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri ve hazırbulunuşlukları: *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi* örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Metin, M. (Ed.).(2015). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Olçay, A., Döş, B., Sürme, M., & Düzgün, M. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin elektronik öğrenmeye hazır bulunuşluklarını belirlemeye yönelik bir çalışma. *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 427-438.
- Öner, S. Ç., Çelik, G., Habibe, B. A. Y., Yeşil, Y., & Turfan, E. Ç. (2018). Ebelik bölümü uzaktan eğitim öğrencilerinin e-öğrenme için hazırbulunuşluk durumlarının değerlendirilmesi. *Medical Sciences*, 13(1), 10-18.
- Pala, K., & Şahbaz, R. P. (2018). Mesleki turizm eğitiminde öğrencilerin e-öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 493-511.
- Sakal, M. (2017). Çevrimiçi öğrenmede öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 18(39), 81-102.
- Yılmaz, R., Sezer, B., & Yurdugül, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazır bulunuşluklarının incelenmesi: Bartın Üniversitesi Örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 180-195.
- Yurdugül, H., & Demir, Ö. (2017). Öğretmen yetiştiren lisans programlarındaki öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazır bulunuşluklarının incelenmesi: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(4), 896-915.

7. EXTENDED ABSTRACT

Today, when we are experiencing extraordinary conditions, it has shown that one of the most necessary areas to continue is the field of education. These days, in which we live in extraordinary conditions, have shown that one of the fields that are difficult to maintain but also most necessary to maintain is the field of education. In this study, it was aimed to determine the level of readiness and expectation of the associate degree and health sciences faculty undergraduate students of a private university in the Eastern Black Sea Region about their e-learning during the Covid-19 pandemic. was carried out to determine the level of In the study, readiness and expectation scale consisting of 5 factors and 26 items as personal characteristics, access to technology, technical skills, motivation and attitude, factors affecting success (Gülbahar, 2012) was used as a data collection tool. The data were evaluated with the SPSS statistical analysis program, and the overall Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was calculated as 0.93. The readiness and expectation levels of 427 associate and undergraduate students participating in the study were determined in terms of characteristics such as gender, age, graduated secondary education institution, associate and undergraduate programs and departments, AGNO they hold, geographical region they live in, and education levels.

The body power needed for the progress of societies has been replaced by brain power. The most important share of technology in delivering information to people is education (Mercan, 2018). It is important to use technology as much as pedagogical knowledge in education (Yılmaz, Sezer, & Yurdugül, 2019) This research was carried out with the aim of determining the readiness and expectation levels of associate and undergraduate students studying in the field of health for e-learning in the Covid-19 process.

In the study (Gülbahar, 2012), the readiness-expectation scale consisting of 5 factors-26 items was used as a data collection tool. The data were evaluated with the SPSS statistical analysis program.

For women by gender ($\bar{X}=3.1424$), for students aged 38 and over according to age ($\bar{X}=4.2596$); In Vocational Education Centers according to school types ($\bar{X}=3.4423$); it is not meaningful according to associate degree programs; Undergraduate Sport Sciences ($\bar{X}=3.6364$); According to AGNO, students with AGNO between 2.51-3.00 ($\bar{X} = 3.3295$); students in the Mediterranean Region according to the geographical location ($\bar{X} = 3.4451$); ($\bar{X}=3.2086$) for undergraduate students according to their education level.

The readiness-expectation levels as a result of the research; in female students; It was higher for those who graduated from Vocational Education Centers and Vocational-Technical Anatolian High Schools at the age of 38 and over. It is seen that there is no significant difference according to the programs they study, but it is more positive in Sports Sciences from undergraduate departments. According to AGNO, it is more positive in students between 2.51-3.00, students living in the Mediterranean Region and undergraduate students.